

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/183264,Dodatek-Historyczny-IPN-opublikowany-w-Nowinach-i-Super-Nowosciach-w-zwiazku-z-80.html>
01.03.2026, 16:50

Dodatek Historyczny IPN opublikowany w „Nowinach” i „Super Nowościach” w związku z 80. rocznicą odnalezienia grobów katyńskich

Polecamy Dodatek Historyczny IPN Oddział w Rzeszowie wydany w Dzień Pamięci Zbrodni Katyńskiej, który ukazał się 13 kwietnia 2023 r. w dzienniku „Super Nowości” oraz 14 kwietnia w „Nowinach”.

17.04.2023

W tym roku mija 80 lat od ogłoszenia informacji dotyczącej odnalezienia grobów katyńskich. W 1940 r. Związek Sowiecki dokonał straszliwej zbrodni, mordując blisko 22 tys. oficerów Wojska Polskiego, Policji, Korpusu Ochrony Pogranicza i innych służb mundurowych. Wśród ofiar było wielu przedstawicieli polskiej inteligencji, środowisk naukowych, lekarzy i prawników. W ten sposób kierownictwo Związku Sowieckiego na czele ze Stalinem pozbawiło życia znaczną część polskich elit. Za popełnienie tej zbrodni wojennej i zbrodni ludobójstwa nikt nigdy nie poniósł odpowiedzialności. Dlatego też tak ważne jest, aby pamiętać o ofiarach sowieckich mordów, upowszechniać wiedzę o tych wydarzeniach i odpowiednio upamiętniać tych, którzy ponieśli najwyższą ofiarę.

W dodatku artykuły:

- dr hab. Dariusz Iwaneczko: *Wstęp*
- Katarzyna Kyc: *Pamiętki z katyńskich dołów śmierci*
- dr Piotr Chmielowiec: *Sprawa śledcza nr 31812. Podporucznik Mieczysław Nyczek - oficer Strzelców Podhalańskich w Przemyślu, żołnierz ZWZ we Lwowie (1914-1941)*
- dr Piotr Szopa: *Ofiary zbrodni katyńskiej związane z powiatem strzyżowskim*

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Do pobrania

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
Oddział w Rzeszowie

DODATEK HISTORYCZNY Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie

W tym roku mija 80 lat od ogłoszenia informacji dotyczącej odnalezienia grobów katyńskich. W 1940 r. Związek Sowiecki dokonał straszliwej zbrodni, mordując blisko 22 tys. oficerów Wojska Polskiego, Policji, Korpusu Ochrony Pogranicza i innych służb mundurowych. Wśród ofiar było wielu przedstawicieli polskiej inteligencji, środowisk naukowych, lekarzy i prawników. W ten sposób kierownictwo Związku Sowieckiego na czele ze Stalinem pozbawiło życia znaczną część polskich elit. Za popełnienie tej zbrodni wojennej i zbrodni ludobójstwa nikt nigdy nie poniósł odpowiedzialności. Dlatego też tak ważne jest, aby pamiętać o ofiarach sowieckich mordów, upowszechniać wiedzę o tych wydarzeniach i odpowiednio upamiętniać tych, którzy ponieśli najwyższą ofiarę.

Dyrektor Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie
dr hab. Dariusz Iwaneczko

Pamiętniki z katyńskich dołów śmierci

Katarzyna Kyc
(OBEN IPN Rzeszów)

Na przełomie marca i kwietnia 1943 r. Niemcy rozpoczęli prace ekshumacyjne w lesie katyńskim. Od połowy kwietnia ekshumację prowadziła także Komisja Techniczna Polskiego Czerwonego Krzyża, a pod koniec tego miesiąca w Katyniu przebywała Międzynarodowa Komisja Lekarska.

Z dołów grobowych wydobyto przedmioty osobiste należące do pomordowanych, w tym m.in. listy, dokumenty, zapiski, pamiętniki. Artefakty przewieziono do Krakowa, gdzie przejął je zespół dr. Jana Zygmunta Robla, kierownika Oddziału Chemicznego Instytutu Medycyny Sądowej i Kryminalistyki. Polscy eksperci otrzymali łącznie 11 skrzyń. Pierwsza skrzynia została przywieziona w maju 1943 r., kolejne zaś dotarły do Krakowa w czerwcu, było to dziewięć dużych i jedna mała skrzynia, zwana „dziesiątką”, w której znajdowały się 22 pamiętniki.

Warto zaznaczyć, że pamiętniki trafiły do dr. Robla niejako przypadkiem. Pierwotnie miały bowiem stać się częścią wystawy obyczajowej, stanowiącej element szeroko zakrojonej niemieckiej akcji propagandowej. Upór i determinacja dr. Robla sprawiły, że pamiętniki pozostały w rękach specjalistów z Instytutu. Prace nad zawartością „dziesiątki” potraktowano priorytetowo. Tak sytuację opisał sam dr. Robel:

Niezależnie od pracy nad identyfikacją dokumentów osobistych oraz licznej korespondencji znajdującej w spuście, podjęliśmy od razu odczytywanie licznych pamiętników oraz zapisów jeńców zaczynając od „dziesiątki”, której odebranie zagrożano w ciągu kilku miesięcy (...).

Pamiętniki poddano pracom konserwacyjnym oraz przepisano w 4 kopiach. Odpisy czę-

ści pamiętników zostały przewieziono do Londynu przez ppłk. Romana Rutkowskiego ps. „Rudy” w nocy z 29 na 30 maja 1944 r. podczas operacji „Most II”. Ostatecznie do Studium Polski Podziemnej trafiło 15 odpisów. Oryginały pamiętników zaginęły.

Pamiętniki stanowią niezwykle obraz ostatnich miesięcy życia jeńców. Opis ich trudnej obozowej codzienności, stanu psychicznego, marzeń, tęsknot, lęków i nadziei. Ta perspektywa pozwala spojrzeć na Zbrodnię Katyńską głębiej, poprzez pryzmat indywidualnych historii pomordowanych.

Pierwsze wydanie 15 pamiętników „londyńskich” przygotowane przez prof. Janusza K. Zawodnego, ukazało się w 1989 r. Drugie niepełne rok później - zostało ono uzupełnione o pięć odpisów, które były przechowywane w Polsce przez Annę i Tadeusza Lubońskich. Wśród odpisów tych pięciu „krajowych” pamiętników znajdują się zapiski porucznika Zbigniewa Przysaszy.

Zbigniew Przyszy
Zbiory Muzeum Historycznego
w Sanoku.

Dąb Pamięci Zbigniewa Przyszy
na Cmentarzu Centralnym w Sanoku. Fot. Andrzej Romanik.

Notes pochodzący z koperty o sygnaturze 04023 sporządzony z kawałka papieru oprawiony w „angielskie” płótno. Bardzo zniszczony. Atrament wyblakł, a okówek zatart się - stąd znaczna część tekstu nieczytelna. Stronice ponumerowane ręcznie przez autora notatnika. Treść jest przemieszana i zawiera różnego rodzaju notatki sporządzone przed wrześniem 1939 r.: wykazy książek i publikacji naukowych, a także plany naukowo-badawcze, organizacyjne i osobiste na przyszłość (...).

Rodzina Przyszy od 1920 r. mieszkała w Sanoku, gdzie Zbigniew w 1931 r. zdał maturę w Państwowym Gimnazjum im. Królowej Zofii. Przez rok studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, lecz studia przerwał z powodów finansowych. W 1934 r. ukończył Wyższy Kurs Podchorążych przy 5. Pułku Strzelców Podhalańskich w Przemyślu. Następnie przeniósł się do Warszawy, gdzie pracował w Kierownictwie Tabo-

rów Ministerstwa Spraw Wojskowych i studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Jako jeńiec obozu w Kozielsku, został zamordowany strzałem w tył głowy 21 kwietnia 1940 r. w lesie katyńskim, w wieku zaledwie 27 lat.

Te słowa Zbigniew Przyszy napisał 3 kwietnia 1940 r.:

Pragnąłbym, ażeby Bóg umożliwił mi powrót (wraz ze wszystkimi), do Polski, do normalnych warunków pracy - ażeby kończył prawo, mógł realizować zamierzenia swoje odnośnie rodziny - a potem - potem... pracować naukowo choć z amatorszta, a jak będzie to możliwe, fachowo. A przy tym życie moje tak ułożyć, aby ono mi dawało maksimum korzyści moralnych, fizycznych, materialnych, ażeby mógł rozwijać i swój charakter, swój umysł, swe ciało, ażeby się ożenił z piękną, dobrą i kochającą kobietą, że bym miał z nią dzieci - takie, o jakich nie marzyłem - proszę Cię Boże i o to, bym miał kawałek ziemi swojej z zagrodą, gdzieś w swoich kochanych stronach sanockich, gdziebym mógł odpocząć z dala od (...) i gwaru miejskiego. Ażeby w nim była piękna, duża biblioteka, przeze mnie urządzona, którą bym w części przekazał na użytek publiczny, a w części swej Rodzinie. Boże! Proszę Cię o to, by Rodzice moi, brat mój i siostra - również kontynuowali swe życie według swych najpiękniejszych zamierzeń, według swych zamysłów i woli. Lecz przede wszystkim proszę Cię, by to się działo tylko - jeśli to jest możliwe, Boże - w ramach Wielkiej, Nowej i Potężnej Polski!

Wpis z dnia 20 kwietnia 1940 r. brzmiiał: Wyruszyłem i ja. Podjadł samochodem do stacji. Wagon więzienny. Wyjazd o godzinie 4 (16). Smoleńsk jesteśmy (...).

W następnym dniu Zbigniew Przyszy został zamordowany przez NKWD.

Sprawa śledcza nr 31812. Podporucznik Mieczysław Nyczek - oficer Strzelców Podhalańskich w Przemyślu, żołnierz ZWZ we Lwowie (1914 - 1941)

Piotr Chmielowiec
OBH IPN Rzeszów

W 1936 r. Szkole Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej-Komorowie ukończył 360 absolwentów, którzy zasiliли szeregi Wojska Polskiego. Wiele z nich zapisało piękną kartę podczas II wojny światowej, i po jej zakończeniu, gdy rozpoczęło się tworzenie nowego ustroju komunistycznego.

Wśród tych oficerów, którzy rozpoczynali karierę wojskową w 1936 r., byli: Władysław

Drelicharz (1913 - 1944), dowódca szwadronu Pułku 4. Pancernego „Skorpion”, uczestnik bitwy o Monte Cassino, Łukasz Ciepliński (1913 - 1951), prezes IV Zarządu Głównego Zrzeszenia „WiN”, Leopold Świkła (1913 - 1983), inspektor AK na Wołyniu w Łucku, Tadeusz Truszkowski (1912 - 1939), oficer 6. pp Legionów, uczestnik boju o Kałuszyn w 1939 r. Absolwentem tego rocznika był również bohater niniejszego artykułu, Mieczysław Marian Antoni Nyczek. Urodził się 31 stycznia 1914 r. w Krakowie. Jego ojcem

był Antoni Nyczek (1881 - 1922), urzędnik magistratu Podgórza, matką Wanda z d. Słowicka (1890 - 1956). Był uczniem IV Państwowego Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Krakowie, gdzie zdał maturę w 1933 r. Stało się to rok później niż rówieśnicy, z powodu powtarzania klasy trzeciej. Ze sprawozdania gimnazjalnego można dowiedzieć się o jego zaangażowaniu w życie szkolne. W 1932 r., w dniu imienin marszałka Józefa Piłsudskiego, odbył się poranek przygotowany przez uczniów klas siódmych. W jego trakcie wy-

głosił przemówienie do młodzieży szkolnej: „kreśląc zasługi Solenizanta i wznosząc na zakończenie okrzyk na jego cześć”.

W Szkole Podchorążych Piechoty

Po zdaniu egzaminu maturalnego Mieczysław Nyczek postanowił związać swoją przyszłość ze służbą w Wojsku Polskim. Oficerowie tej broni kształcili się w Szkole Podchorążych Piechoty (SPP) w Ostrowi Mazowieckiej-Komorowie. Ówczesny system nauczania obejmował kurs unitarny w Różanie i trzyletnią

Dodatek Historyczny IPN Rzeszów na Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej

Pliki do pobrania

[Dodatek Historyczny IPN na Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej - Super Nowości \(pdf, 7.87 MB\)](#)

[Dodatek Historyczny IPN na Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej - Nowiny \(pdf, 654.45 KB\)](#)